

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
rész- és közbenső ítélete**

Az ügy száma: Gfv.V.30.331/2023/3.

A tanács tagjai: Dr. Bartal Géza a tanács elnöke
Dr. Cseh Attila előadó bíró
Dr. Csesznok Judit Anna bíró
Dr. Puskás Péter bíró
Szolnokiné dr. Csernay Krisztina bíró

A felperesek: I. rendű
cím1
II. rendű
cím1

A felperesek képviselője: Dr. Szalóczi Géza György ügyvéd I-II. rendű
cím2

Az alperesek: I. rendű
cím3
II. rendű
cím4

Az alperesek képviselője: Dr. Rádi Péter ügyvéd I. rendű
cím3
Ügyvédi Iroda II. rendű
ügyintéző: dr. Lajer Zsolt ügyvéd
cím5

A per tárgya: Szerződés érvénytelenségének megállapítása

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél:
II. rendű alperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:
ny-i Törvényszék
4.Pf.21.007/2021/12. közbenső ítélet

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:
ny-i Járásbíróság
12.P.22.266/2020/26. számú ítélet

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős közbenső ítéletnek a II. rendű alperes, valamint az I. rendű és II. rendű felperes között 2007. augusztus 28-án létrejött ... nyilvántartási számú kölcsönszerződés biztosítékaul kötött, ingatlant terhelő önálló zálogjog alapításáról szóló szerződés érvénytelenségét megállapító rendelkezését hatályon kívül helyezi, és e körben az elsőfokú bíróság keresetet elutasító ítéleti rendelkezését helybenhagyja.

Ezt meghaladóan – a fenti kölcsönszerződés és az ahhoz kapcsolódóan a számla számú közjegyzői okiratban foglalt egyoldalú kötelezettségvállalásról szóló nyilatkozat érvénytelenségét megállapító részében – a jogerős közbenső ítélet hatályában fenntartja.

Kötelezi a II. rendű alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az I. rendű és a II. rendű felperesek mint egyetemleges jogosultak részére 100.000 (százezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

Megállapítja, hogy a II. rendű alperes 930.000 (kilencszázharmincezer) forint lerótt felülvizsgálati eljárási illeték visszaigénylésére jogosult az illetékügyekben eljáró illetékes állami adóhatóságnál.

A rész- és közbenső ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] A II. rendű alperes mint hitelező 2007. augusztus 28-án ... nyilvántartási számon hitelkiváltási célú, szabad felhasználású lakás előtakarékosági szerződés fedezete mellett nyújtandó deviza alapú (CHF) kölcsönszerződést (a továbbiakban: kölcsönszerződés) kötött a felperesekkel mint adósokkal.

[2] A kölcsönszerződés tartalmazta a kölcsön jellegét (deviza alapú hitel), a hitelkeret összegét (72.250 CHF), a jóváhagyott forint összeget (10.000.000 forint), a kölcsön összegét (10.000.000 forintnak a szerződéskötés napján érvényes, a magánszemélyekre vonatkozó folyósítási devizaárfolyam alapulvételével számított deviza ellenértéke, de nem több mint a hitelkeret összege), az első kamatperiódus hosszát (6 hónap), a szerződéskötéskori kamatmértéket (4,49%), a teljes hiteldíj mutató mértékét (5,06%), a törlesztőrészek számát (240), a folyósítási jutalék várható összegét (942 CHF), a THM számítása során figyelembe nem vett díjakat, a késedelmi kamat mértékét, a kölcsön feletti rendelkezés feltételeit, a biztosítékkal szolgáló ingatlan adatait, a hitelkiváltásra vonatkozó adatokat.

[3] A felek a kölcsönszerződésben rögzítették, hogy a kölcsön biztosítékaul a ny-i .../2. helyrajzi számú ingatlanon a bank javára alapítandó önálló zálogjog szolgál, az annak alapításáról szóló szerződés a kölcsönszerződés elválaszthatatlan mellékletét képezi, azt 2007. augusztus 29-én kötötték meg.

[4] A felek a kölcsönszerződés II.6. pontja szerint abban állapodtak meg, hogy a bank a kölcsönt kockázati felárral növelt kamattal nyújtja az adós részére.

[5] A kölcsönszerződés II/11/7. pontjában az adósok elismerték, hogy a banktól azt az előzetes felvilágosítást, amely szerint deviza alapú kölcsön vonatkozásában árfolyamkockázat keletkezhet, megértették és kijelentették, hogy az információ ismeretében is igénybe kívánják venni a kölcsönt a szerződésben foglaltak szerint.

[6] A felperesek a hitelkérelmi adatlappal egyidejűleg, 2007. július 19-én deviza alapú hitel igénybevételeből eredő esetleges kockázatok tudomásul vételéről szóló nyilatkozatot írtak alá. A hitelkérelmi adatlap is tartalmazott olyan nyilatkozatot, miszerint a hiteligénylő

aláírásával elismeri, hogy deviza alapú hiteligénylés esetén a banktól azt a részletes szóbeli és írásbeli tájékoztatást megkapták, amely szerint az igényelt deviza alapú hitel vonatkozásából eredően kockázatuk, így különösen árfolyamkockázatuk keletkezhet abban az esetben, ha a deviza alapú hitel devizanemének forint árfolyama változik és ezen információ ismeretében is igénybe kívánják venni a hitelt.

[7] A felperesek által aláírt, külön lapon szövegezett nyilatkozat tartalmazta, tudomásuk van arról, hogy a deviza alapú hitel alatt olyan hitel értendő, amelynek összege nem forintban, hanem az igényelt devizanemben, pld. euróban vagy svájci frankban kerül meghatározásra. A hitelt folyósító bank a hitelt forintban bocsátja rendelkezésükre, de tartozásukat devizában tartja nyilván, a visszafizetés forintban történik. A II. rendű alperes a folyósított devizahitel összegét átszámítja forintra, ekkor a deviza vételi árfolyamát alkalmazza, a törlesztéskor pedig a forintban befizetett összeget a deviza eladási árfolyamán számítja át devizára. A vételi és az eladási árfolyam közötti különbség változatlan árfolyam mellett is emeli a hitel költségeit. Amennyiben a deviza alapú hitel devizaneme és a forint közötti árfolyam változik, az hatással lesz mind a folyósítandó hitelösszeg, mind a tőkét és kamattartozást is magában foglaló törlesztő részletek, valamint egyéb devizában nyilvántartott járulékok, költségek nagyságára. Ha a futamidő alatt a forint árfolyam erősödik, úgy kevesebb forintot kell fizetniük a devizában nyilvántartott törlesztő részletek ellenértékéért, amennyiben gyengül, úgy fizetési terheik nőnek. A deviza alapú hitelek kamata nemzetközi kamatok változása miatt módosulhat. A felpereseknek lehetőségük van arra, hogy a futamidő alatt a bank kérelmükre a még fennálló tőketartozás összegét magyar forintra konvertálja. Jelzálog fedezettel biztosított hitel felvétele esetén, amennyiben az árfolyam kedvezőtlenül alakul, a II. rendű alperes jogosult pótfedezetet kérni.

[8] A nyilatkozat aláírásával a felperesek elismerték, hogy a banktól a deviza alapú hitel igénybevételével összefüggésben felmerülő kockázatokról – különös tekintettel az árfolyamkockázatokra – a szükséges tájékoztatást megkapták és megértették. Elismerték, hogy a II. rendű alperes felhívta a figyelmüket a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete honlapján található deviza alapú hitelekkel kapcsolatos információkra, azok költségeivel és az alkalmazott árfolyamok számításával kapcsolatban. Kijelentették, hogy a deviza alapú hitelt a fentiek ismeretében is igénybe kívánják venni, annak kockázatait kizárólag viselik és egyben kötelezettséget vállalnak arra, hogy a devizaárfolyamok változását a hitelszerződés hatálya alatt folyamatosan figyelemmel kísérik.

[9] A felperesek a kölcsön feletti rendelkezés feltételeként egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozatot tettek, amelyet 2007. szeptember 5-én dr. G-né dr. S.K. ny-i közjegyző foglalt közjegyzői okiratba szám1 ügyszám alatt.

[10] A II. rendű alperes a kölcsönszerződés alapján 65.248,60 CHF összegű kölcsönt folyósított, majd a szerződésszerű visszafizetési kötelezettség elmaradása miatt a jogviszonyt 2011. augusztus 4-én felmondta, ezt követően közokirat záradékolásával végrehajtást kezdeményezett a felperesekkel szemben. A végrehajtási eljárások dr. M.Zs. ny-i önálló bírósági végrehajtó előtt 248.V.1675/2011., 248.V.1676/2011. végrehajtói ügyszámok alatt vannak folyamatban.

[11] A II. rendű alperes a kölcsönszerződés törvényi elszámolását 2015. február 1-jei fordulónappal elvégezte, a tisztességtelenül felszámított összeg 13.941,68 CHF volt.

[12] A II. rendű alperes a követelését 2017. december 1-jei értéknappal az I. rendű alperesre engedményezte.

A kereseti kérelmek és az alperesek védekezése

[13] A felperesek keresetükben annak megállapítását kérték, hogy a kölcsönszerződés, az ahhoz kapcsolódóan létrejött, ingatlant terhelő önálló zálogjog alapításáról szóló szerződés, és

a közokiratba foglalt egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozat érvénytelen. Az érvénytelenség jogkövetkezményeként kérték a szerződésnek az ítélet jogerőre emelkedése napjával történő hatályossá nyilvánítását, és kötelezésüket az I. rendű alperes részére egyetemlegesen a szerződésből eredő 4.767.662 forint tartozás 240 hónap alatti, egyenlő részletekben történő megfizetésére. Hivatkozásuk szerint a kölcsönszerződés – egyéb, a felülvizsgálattal nem érintett ok mellett – az árfolyamkockázat nem megfelelő feltárása és az árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztatás nem megfelelő volta miatt érvénytelen.

[14] Az alperesek ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.

Az elsőfokú ítélet és a másodfokú közbenső ítélet

[15] Az elsőfokú bíróság ítéletében a keresetet elutasította.

[16] A felperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 341. § (4) bekezdése és 383. § (4) bekezdése alapján hozott közbenső ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és megállapította, hogy a perbeli kölcsönszerződés, az ahhoz kapcsolódóan létrejött ingatlant terhelő önálló zálogjog alapításáról szóló szerződés, és a szám [helyesen: szám1] számon tett egyoldalú kötelezettségvállalásról szóló nyilatkozat érvénytelen.

[17] Határozata indokolásában rögzítette, hogy az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, részben tévesnek ítélte azonban a levont jogkövetkeztetéseit az árfolyamkockázatot felperesekre telepítő szerződési kikötés tisztességtelensége körében.

[18] Rámutatott, hogy a Kúria a 2/2014. PJE határozatában és az azon alapuló gyakorlatában, valamint az EUB több ítéletében részletesen kifejtette a hasonló szerződési feltétel tisztességtelensége megítélésének szempontjait. Utalt arra, hogy a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 205. § (3) bekezdése szerinti általános együttműködési és tájékoztatási kötelezettséget fogyasztónak minősülő ügyféllel kötendő devizahitel nyújtására irányuló szerződés esetén az 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: rHpt.) 203. §-a akként konkretizálja, hogy a pénzügyi intézménynek fel kell tárnia a szerződéses ügyletben az ügyfelet érintő kockázatot, amelynek tudomásul vételét az ügyfél aláírásával igazolja. Az EUB C-.../16. számú ítélete szerint a tájékoztatásnak ki kell terjednie a kölcsönfelvevő lakóhelye szerinti tagállam fizetőeszköze súlyos leértékelődésének és a külföldi deviza kamatlába emelkedésének törlesztőrészletre gyakorolt hatására. A kölcsönfelvevőnek világos tájékoztatást kell kapnia egyrészt arról, hogy a deviza alapú kölcsönszerződés aláírásával bizonyos mértékű árfolyamkockázatot vállal, amely gazdaságilag nehezen viselhetővé válhat, amennyiben az a pénznem, amelyben a jövedelmét kapja leértékelődik azon devizához képest, amelyben a kölcsönt nyújtották. Fel kell hívnia a banknak a figyelmet az átváltási árfolyam lehetséges változásaira és a devizában összefüggő kockázatokra, a fogyasztó számára tényleges lehetőséget kell biztosítani az összes szerződési feltétel megismerésére (C-.../17.). Megfelel a világos és érthető megfogalmazás követelményének a szerződés, ha egyfelől a fogyasztót nem csupán arról a lehetőségről tájékoztatja, hogy azon deviza árfolyama, amelyben a kölcsönszerződést megkötötték növekedhet vagy csökkenhet, hanem a tájékoztatás alapján értékelni tudja az árfolyamkockázatnak a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt esetlegesen jelentős gazdasági következményeit is (C-.../18.). A tájékoztatásnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó megértse, hogy az árfolyamkockázatot ő viseli, az árfolyamváltozásnak nincs felső határa, az korlátlan.

Nem meghatározott kifejezéseknek kell szerepelni az árfolyamkockázati tájékoztatóban, hanem a tájékoztatás egészének kell alkalmasnak lennie arra, hogy a fogyasztó felismerje annak veszélyét, hogy az árfolyamromlás valós, a kölcsön futamideje alatt bekövetkezhet, akár jelentős is lehet, így a gazdasági helyzetét súlyosan érintheti.

[19] Kitért arra is, hogy a Kúria a Gfv.VII.30.090/2020/9. számú határozatában a konkrét szerződéses rendelkezéseket értelmezve minősítette tisztességtelennek az árfolyamkockázati tájékoztatót, mely értékelés az EUB következetes gyakorlatán, előzetes döntéshozatali eljárásokban meghozott határozataiban foglaltakon is alapult.

[20] Kiemelte: a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.015/2021/15. jogegységi hatályú határozatában (a továbbiakban: JPE határozat) foglaltak szerint a 2/2014. PJE. határozat 1. pontja azzal a kötelező értelmezéssel alkalmazható, amely szerint akkor megfelelő tartalmú az árfolyamkockázatról nyújtott tájékoztatás, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó a tájékoztatás alapján a szerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázat tényén és mibenlétén kívül azt is felismerheti és értékelni tudja, hogy a nemzeti fizetőeszköz (a forint) árfolyama a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti deviza árfolyamához képest számára akár jelentős mértékben is kedvezőtlenül változhat, és ezáltal a fogyasztó fennálló tartozásának a szerződés szerinti ütemezésben esedékessé váló fizetési kötelezettségének mértéke jelentősen megemelkedhet.

[21] Mindezeket a perbeli árfolyamkockázati tájékoztatásra vetítve a másodfokú bíróság azt állapította meg, hogy aszerint a felperesek a futamidő alatt egy alkalommal egyoldalú nyilatkozattal kérhették a kölcsön forint alapú kölcsönné átalakítását. A konvertálás arra lehetőséget adott a fogyasztónak, hogy az árfolyamváltozás rá hárított, kizárólag őt terhelő és korlátlan mértékű hatását a jövőre nézve elhárítsa. A pénzügyi szolgáltatótól kapott tisztességes tartalmú árfolyamkockázati tájékoztatás esetén is előfordulhat, hogy a fogyasztó a vállalása ellenére sem képes megfizetni az árfolyamváltozás következtében megemelkedett törlesztőrészeket, amely esetben a deviza forintra váltása megakadályozza, hogy a fogyasztónak az árfolyamváltozásból eredő terhei tovább növekedjenek, emiatt anyagi helyzete tovább súlyosbodjon. A konvertálás lehetősége azonban azt nem orvosolja, hogy a fogyasztó a szerződés megkötésekor a hiányos árfolyamkockázati tájékoztatás miatt nem tudja reálisan felmérni a deviza alapú szerződés megkötésének várható gazdasági hatásait. A II. rendű alperes írásbeli árfolyamkockázati tájékoztatásában szerepel az, hogy az árfolyamkockázatot kizárólag a felperesek viselik, viszont hiányzik a jelentős árfolyamromlásra utaló figyelmeztetés, valamint az arra vonatkozó figyelemfelhívás, hogy ennek esetlegesen súlyos gazdasági következményei lehetnek a fogyasztót, jelen esetben a felpereseket illetően.

[22] A másodfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy a perbeli árfolyamkockázati tájékoztatás alapján nem volt egyértelműen felismerhető a kockázatvállalás jelentősége, az abból eredő súlyos gazdasági következmények felmérésére, melyekre nézve nem tartalmazott figyelmeztetést. Erre tekintettel ez a tájékoztatás nem felel meg a tisztességes árfolyamkockázati tájékoztatással szemben támasztott követelményrendszernek. Utalt arra, így foglalt állást a Kúria a Pfv.I.21.020/2020/6. és Pfv.I.21.234/2020/7. számú eseti döntéseiben is.

[23] A fentiek alapján a másodfokú bíróság megállapította, hogy a II. rendű alperestől kapott nem megfelelő tájékoztatás következtében az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződéses rendelkezés tisztességtelen, amely a kölcsön összegére – mint a kölcsönszerződés főtárgyára – gyakorolt hatása miatt a szerződés érvénytelenségét eredményezi az rPtk.209. § (4) bekezdése alapján.

[24] Rámutatott, hogy a kölcsönösszeg folyósítása feltételeire vonatkozó szabályozás körében a kölcsönszerződés előírta a közjegyzői okiratba foglalt kötelezettségvállaló

nyilatkozat megtételét a kölcsönszerződésben meghatározott fizetési kötelezettségre, amely alapvetően a szerződéses ellenszolgáltatás biztosítására a szerződést biztosító mellékkötelezettség vállalását jelentette, ami a szerződéses kötelezettségvállalás megerősítése, a kötelezettségvállalás nem teljesítésének esetére biztosítja a közvetlen végrehajtás elrendelését (Kúria Gfv. VII.30.287/2017/6., Pfv.I.20.431/2021/5.).

[25] A másodfokú bíróság indokolása szerint a kölcsönszerződés teljes érvénytelenségéből következően érvénytelen az annak mellékkötelezettségeként alkalmazott, biztosítására kötött „jelzálog szerződés” és az előzetes végrehajthatóság biztosításaként tett egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozat is.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[26] A jogerős közbenső ítélet ellen a II. rendű alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, annak hatályon kívül helyezése és elsődlegesen a keresetet elutasító elsőfokú ítélet helybenhagyása, másodlagosan a másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítása érdekében.

[27] Álláspontja szerint a másodfokú bíróság megsértette az rPtk. 209. § (1) és (5) bekezdéseit, a Pp. 279. § (1) bekezdése megsértésével jogellenesen alkalmazta az rPtk. 209. § (1) és (4) bekezdései szerinti jogkövetkezményt, továbbá jogellenesen értelmezte az rPtk. 209/A. § (2) bekezdését. A jogerős közbenső ítélet sérti továbbá a Pp. 346. § (4) és (5) bekezdései szerinti indokolási kötelezettséget, továbbá az rPtk. 269. § (1) bekezdését is. Emellett a másodfokú bíróság megsértette a Kúria Pfv.VI.21.492/2017/4., Pfv.I.21.562/2018/3., Gfv.VII.30.340/2019/7. és Gfv.VII.30.066/2020/14. számú precedensképes határozatait, továbbá a JPE határozatot.

[28] A jogerős közbenső ítélet az rPtk. 209. § (1) és (5) bekezdését, valamint az rPtk. 209/A. § (2) bekezdését azért sérti, mert a II. rendű alperes szerint az árfolyamkockázat fogyasztó általi viselése jogszabályon (az rPtk. 231. §-án), és nem általános szerződési feltételen (a továbbiakban: ÁSZF) alapul, azaz a felperesek az említett anyagi jogszabályhely alapján rájuk telepített – és nem „áthárított” – árfolyamkockázatot viseltek.

[29] Az rPtk. 209. § (2) bekezdésének sérelmével kapcsolatban arra hivatkozott, hogy a másodfokú bíróság jogerős határozatának [51] bekezdése szerint kizárólag a A/2. alatt csatolt kockázatfeltáró nyilatkozatot vizsgálta, és az rPtk. 209. § (2) bekezdésében előírt komplex szemlélettel ellentétben nem vette figyelembe, hogy a felperesek a kockázatfeltáró nyilatkozaton kívül is kaptak tájékoztatást az árfolyamkockázatról.

[30] Az rPtk. 209. § (4) bekezdésének megsértését abban látta, a jogerős határozat [54] bekezdéséből nem derül ki, hogy „a II. rendű alperestől származó árfolyamkockázatról szóló tájékoztatás tisztességtelensége miatt eredményezi a perbeli kölcsönszerződés érvénytelenségét, miután az rPtk-nak a perbeli szerződés létrejötte napján hatályos állapotú 209. § (4) bekezdése szerint „a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre”.

[31] Az rPtk. 269. § (1) bekezdésének sérelmét a II. rendű alperes azért látta fennállónak, mert a felek a kölcsönszerződést önálló zálogjoggal biztosították, amire tekintettel tévesnek tartotta a jogerős határozat [56] pontjában foglalt azon indoklásrészt, miszerint a kölcsönszerződés érvénytelensége a „jelzálog szerződés” érvénytelenségét is jelenti. Kiemelte, az önálló zálogjog lényege éppen az, hogy az a zálogtárgyat személyes követelés nélkül terheli. Nem járulékos, így a biztosított kölcsönszerződés érvénytelensége nem jelenti az önálló zálogjogot alapító szerződés egyidejű érvénytelenségét. E körben a Kúria Gfv.VI.30.144/2021/6. számú ítéletének [40] pontjában foglaltakra utalt.

[32] A II. rendű alperes szerint a Pp. 279. § (1) bekezdését a jogerős határozat amiatt sérti, mert az annak [48]-[49] bekezdéseiben hivatkozott határozatok alapjául szolgáló perekben nem a jelen perbeli, általa alkalmazott árfolyamkockázatról szóló tájékoztatás volt a tényállás alapja, így hiányzik a tényállás azonossága. Ezen túlmenően álláspontja szerint a jogerős határozat [52] pontja ellentétes a hivatkozott JPE határozat [29] bekezdésében foglaltakkal, mert olyan meghatározott kifejezések hiányára alapítottan minősítette tisztességtelennek a kockázatfeltáró nyilatkozatot, amely tőle semmilyen módon nem volt elvárt, ezért a másodfokú bíróság jogellenes következtetéseket vont le az általa feltárt tényekből.

[33] A Pp. 346. § (3), (4) és (5) bekezdéseinek sérelmét a II. rendű alperes abban látta megvalósulni, hogy egyrészt a jogerős határozat [54] pontjában a másodfokú bíróság nem jelölte meg, hogy a kölcsönszerződés pontosan mely rendelkezésének tisztességtelenségét állapította meg, másrészt – bár határozatának [56] pontjában rögzítette, hogy a kölcsönszerződés érvénytelensége kihat az annak alapján a felperesek által közokirati formában megtett egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozatra, valamint a fentebb említett zálogszerződésre –, azonban a másodfokú bíróság ennek nem adta „jogszabálysám alapján megjelölt” indokát.

[34] A II. rendű alperes szerint a jogerős határozat [43]-[54] bekezdéseiben írtak indokolás nélkül jogkérdésben eltérnek a Kúria Pfv.VI.21.492/2017/4. számú határozatának [16] bekezdésében, valamint a Pfv.I.21.562/2018/3. számú ítélete [11] bekezdéseiben foglaltaktól, mégpedig a kölcsönszerződéssel kapcsolatos árfolyamkockázatról szóló tájékoztatás tekintetében, továbbá a kölcsönszerződés forintosítása lehetőségének értékelése kérdésében a Kúria Gfv.VII.30.340/2019/7. számú és Gfv.VII.30.066/2020/14. számú ítélete indokolásának [17] bekezdésében foglaltaktól, melyek szerint a deviza alapú kölcsönnek a forint alapú kölcsönné történő átváltásának lehetősége önmagában kompenzálja a nem megfelelő tájékoztatásból eredő érvénytelenséget, amely alapján a kölcsönszerződés tisztességtelensége nem állapítható meg.

[35] Érvelése értelmében a Kúria a Gfv.VII.30.448/2019/7. számú hatályon kívül helyező végzésében is megerősítette a már említett Pfv.VI.21.492/2017/4. számú és Pfv.I.21.562/2018/3. számú döntéseit, amelyekben nem tekintette tisztességtelennek a jelen eljárásban is alkalmazott szövegezésével azonos árfolyamkockázati tájékoztatót. Utalt arra, hogy a Kúria a Gfv.VII.30.076/2021/2. számú végzésével az általa megnyert jogerős ítélettel szemben benyújtott felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelemnek nem adott helyt, mert árfolyamkockázati tájékoztatásának azon jogerős ítélet általi megítélésével kapcsolatban nem látott jogegységet sértő okot.

[36] Hangsúlyozta továbbá, hogy a felperesek keresetlevelükben az rPtk. 209. § (1) bekezdésének felhívásával egyértelművé tették, hogy az árfolyamkockázatot az ÁSZF tisztességtelenségére irányadó szabályok alapulvételével tekintik vizsgálhatónak. Az rPtk. 209. § (5) bekezdésének a 93/13/EGK irányelvnek (a továbbiakban: Irányelvnek) megfelelő értelmezése azonban kizárja egy ilyen vizsgálat lehetőségét. E körben utalt az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) C-.../20. számú ügyben hozott határozata 33. és 36. pontjában rögzítettekre. Kiemelte, a magyar jogalkotó az rPtk. perbeli szerződés megkötésekor hatályban lévő 209. § (5) bekezdésével átvette az Irányelv 1. cikk (2) bekezdése szerinti rendelkezést, és nem tartotta szükségesnek, hogy annál szigorúbb, a fogyasztóra kedvezőbb szabályt tegyen a magyar jog részévé. Hangsúlyozta, hogy – az elterjedt, de hibás szóhasználattól eltérően – a kölcsönszerződésben nem hárított át semmiféle olyan terhet a felperesekre, amelyeket nekik a diszpozitív jog alapján nem kellene viselniük. Megismételte: a magyar jogban a jogalkotó az rPtk. 231. §-ában testet öltő döntése alapján mindig a devizakötelem adósa viseli a hátrányos árfolyamváltozás kockázatát és mindig ő élvezi a kedvező árfolyamváltozás előnyeit. Az rPtk. 231. § (1) és (2) bekezdése szerinti

kockázattelepítésről a jogalkotó döntött, ezáltal egyensúlyt teremtett a felek jogai és kötelezettségei, kockázatai és esélyei között.

[37] A II. rendű alperes szerint az említett EUB ítélet 1. pontjából, valamint indokolása 33-37. és 48. pontjaiból következően az rPtk. 209. § (5) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az a jelen esetekhez hasonló tényállás esetén nem teszi lehetővé, hogy a kölcsönszerződés szerinti kockázatviselés érvényességét az ÁSZF-re vonatkozó rendelkezések alkalmazásával, az rPtk. 209. § (1) bekezdése szerint ítélje meg a bíróság. Ebből következően az árfolyamkockázat felperesek általi viselése az rPtk. 209. § (5) bekezdése alapján nem minősülhet az (1) bekezdés alkalmazásában tisztességtelennek, hiszen a kölcsönszerződést kötő felek szerződéses megállapodása olyan szabályt tükröz, amelyet a nemzeti jog szerint akkor is alkalmazni kell a szerződő felek között, ha ők e tekintetben másban nem állapodtak meg. Érvelése értelmében az rPtk. 231. § (1) és (2) bekezdései olyan jogszabályok, amelyek a felek közötti eltérő megállapodás hiányában automatikusan alkalmazandók, kívül esnek azon a körön, amelyet a bíróságok az rPtk. 209. § (5) bekezdése szerint vizsgálhatnak.

[38] Részletesen kifejtette álláspontját az rPtk. 209. § (1) és (2) bekezdését érintően abból a szempontból is, miszerint ha a kölcsönszerződés főszolgáltatását meghatározó kikötése nem lenne világos és érthető, abból még önmagában nem következik, hogy a szerződés érvénytelen. A főszolgáltatásra vonatkozó kikötés nem világos és nem érthető volta következménye szerinte kizárólag az lehet, hogy megnyitja az rPtk. 209. § (2) bekezdése szerinti komplex vizsgálat szükségességét, azaz annak vizsgálatát, hogy a kölcsönszerződésnek a perben feltárt összes körülményére tekintettel fennállnak-e az rPtk. 209. § (1) bekezdés szerinti tisztességtelenség feltételei. E körülménynek kimagasló jelentőséget tulajdonított, mert a perbeli szerződés megkötésének napján hatályos rPtk. 209. § (5) bekezdése még nem tartalmazta a szerződéses kikötés világosságának és érthetőségének explicit vizsgálatának követelményét, hanem általánosságban tartalmazta azt, hogy a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre.

[39] Mindezeket követően a II. rendű alperes részletesen elemezte a perbeli kockázattelátó nyilatkozat szövegét, és a már korábban felhívott precedens határozatokra utalva fenntartotta, hogy a kockázattelátó nyilatkozata megfelelt az rHpt. szerződéskötéskor hatályos 203. §-ában, valamint a Kúria 2/2014. PJE határozatában foglalt követelményeknek. Erre tekintettel arra is hivatkozott, hogy a jogegységi határozatra figyelemmel a felpereseket terhelte az ellenbizonyítás, akik azonban e bizonyítási kötelezettségüknek nem tudtak eleget tenni.

[40] A felperesek felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős közbenső ítélet hatályában történő fenntartását célozta.

A Kúria döntése és jogi indokai

[41] A felülvizsgálati kérelem a jogerős közbenső ítéletnek a perbeli kölcsönszerződés biztosítékául kötött, ingatlant terhelő önálló zálogjog alapításáról szóló szerződés érvénytelenségét megállapító rendelkezése tekintetében alapos, azt meghaladóan – a 2007. augusztus 28-án létrejött kölcsönszerződés, és az ahhoz kapcsolódóan közjegyzői okiratban foglalt egyoldalú kötelezettségvállalásról szóló nyilatkozat érvénytelensége tekintetében – alaptalan.

[42] A felülvizsgálat eredményeként a Kúria azt állapította meg, hogy a jogerős közbenső ítélet az önálló zálogjogot alapító szerződés érvénytelenségével összefüggésben sérti az rPtk. 269. §-át, míg a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott további okokból nem jogszabálysértő.

[43] A Kúria előjáróban rögzíti, hogy az eredetileg Gfv.V.30.299/2022. számon indult felülvizsgálati eljárást a jelzett ügyben 9. sorszámon hozott végzésével felfüggesztette a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa előtt a II. rendű alperes által egyrészről a Kúria Gfv.VI.30.480/2021/5. és Gfv.VI.30.050/2022/5. számú közbenső ítéletei ellen, másrészről a Gfv.VI.30.480/2021/5. számú határozat ellen előterjesztett jogegységi panasz folytán megindult Jpe.I.60.041/2022. számú jogegységi panasz eljárásra tekintettel. A Kúria az említett jogegységi panasz eljárásban 2023. június 5-én meghozta a Jpe.I.60.041/2022/12. számú határozatát, melyre figyelemmel a Kúria eljáró tanácsa elrendelte a felülvizsgálati eljárás folytatását, melyre a jelen ügyszámon került sor.

[44] A II. rendű alperes felülvizsgálati hivatkozásaival összefüggésben – figyelemmel a Jpe.I.60.041/2022/12. számú jogegységi panasz határozatban foglaltakra, valamint az alább megjelölt további egyedi és jogegységi határozatokra – a Kúria álláspontja a következő.

[45] A perbeli kölcsönszerződés érvénytelenségét a másodfokú bíróság helytállóan, jogszabálysértés nélkül állapította meg.

[46] E körben téves a II. rendű alperes felülvizsgálati hivatkozása, miszerint a jogerős közbenső ítélet azért sérti az rPtk. 209. § (1) és (5) bekezdését, valamint 209/A. § (2) bekezdését, mert az árfolyamkockázat fogyasztók (az adott ügyben: I. rendű és II. rendű felperes) általi viselése nem általános szerződési feltételen, hanem jogszabályon, nevesítve az rPtk. 231. §-án alapult.

[47] Ezzel összefüggésben a Kúria kiemeli: az rPtk. 231. § (1) és (2) bekezdése a pénztartozás teljesítésére vonatkozó anyagi jogi szabályokat tartalmazza. Ezek lényege kettős: az (1) bekezdés szerinti főszabály értelmében a pénztartozást – ellenkező kikötés hiányában – a teljesítés helyén érvényben levő pénznemben kell megfizetni. Ebből következik, hogy ha a pénztartozást Magyarországon kell megfizetni, akkor ezt a kötelezettséget általános szabály szerint akkor is forintban kell teljesíteni, ha idegen pénznemben keletkezett. Miután azonban lehetséges „ellenkező kikötés” – azaz diszpozitív szabályról van szó – a felek a tartozást meghatározhatják más pénznemben vagy aranyban. E jogszabályhely tehát erre a konkrét szerződés alanyainak, a feleknek biztosít lehetőséget. A (2) bekezdés pedig ezen utóbbi esetre tartalmaz átszámítási szabályt, aminek értelmében a más pénznemben vagy aranyban (az előbbiek szerint a felek által) meghatározott tartozást a fizetés helyén és idején érvényben levő árfolyam (ár) alapulvételével kell átszámítani. Ebből következik, hogy ha a pénztartozás kirovása nem a teljesítés helyén érvényben levő pénznemben történt, a kirovó pénznem átszámításának a fizetés helyén és idején fennálló árfolyam szerint kell történnie [Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvhöz (szerk.: Gellért György, Jogtár)].

[48] Amint arra a Kúria a 6/2013. PJE határozat 1. pontjában, valamint annak indokolásában is rámutatott, a deviza alapú kölcsönszerződéseknél a felek a hitelezőnek és az adósnak a kölcsönszerződésből fakadó pénztartozását egyaránt devizában határozták meg (kirovó pénznem), és azt mindkét fél forintban volt köteles teljesíteni (lerovó pénznem). E szerződéstípusnál az adós az adott időszakban irányadó forintkölcsönnél kedvezőbb kamatmérték mellett devizában adósodott el, amiből következően ő viseli az árfolyamváltozás hatásait: a forint gyengülése az adós fizetési terhének növekedését, erősödése pedig a csökkenését eredményezi.

[49] A deviza alapú kölcsönszerződés mint szerződéstípus esetén tehát a kedvezőbb kamatmérték ellenében az adósnál jelentkező árfolyamkockázat (annak viselése) nem

önmagában az rPtk. 231. § -án, hanem a felek az e jogszabályhelyen – annak diszpozitivitása miatt – nyugvó eltérő szerződéses rendelkezésén alapul.

[50] Ennek megfelelően az adott ügyben sem e jogszabályi rendelkezés, hanem a felek perbeli szerződése írta elő, hogy a lerovó pénznemhez képest (amiben a pénztartozás teljesítendő) a kirovó pénznem (amiben a pénztartozást meghatározták) külföldi pénznem (az adott ügyben: CHF) legyen. Az árfolyamkockázat felperesek általi viselése tehát a felek szerződéses rendelkezéséből következett.

[51] Nem foghatott helyt a II. rendű alperes azon hivatkozása sem, miszerint az rPtk. 209. § (1) bekezdése alapján történő vizsgálatot ugyanezen jogszabályhely (5) bekezdése kizárná, továbbá ehhez kapcsolódó az az érvelése sem, hogy az rPtk. 209. § (5) bekezdése a szerződéskötés időpontjában még nem tartalmazta a kikötés világos és érthető jellege vizsgálatának kötelezettségét, valamint, hogy a jogerős közbenső ítélet az rPtk. szerződéskötéskori 209. § (4) bekezdését sérti.

[52] A II. rendű alperes ezen felülvizsgálati hivatkozásaival összefüggésben a Kúria egyrészt a 2/2014. PJE határozat 1. pontjára és indokolásának III.1. pontjában foglaltakra, másrészt a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa Jpe.I.60.025/2022/13., és Jpe.I.60.041/2022/12. számú jogegységi hatályú határozataira utal. A Jpe.I.60.025/2022/13. számú határozat [27]-[31], illetve a Jpe.I.60.041/2022/12. számú határozat [47]-[48] bekezdéseiben a Kúria – tartalmilag egyezően – vezette le az rPtk. 209. § (1), (4) és (5) bekezdéseinek, valamint 209/B. § (1) és (5) bekezdéseinek az 1998. március 1.-2003. június 30., 2003. július 1.-2006. február 28., 2006. március 1.-2009. május 1. között, továbbá 2009. május 22-től hatályos rendelkezései normatartalmának változását.

[53] Ennek lényege szerint: az rPtk. 1998. március 1. és 2003. június 30. között hatályban volt – a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv (a továbbiakban: Irányelv) szabályozásának figyelembevételével megállapított – 209/B. § (1) bekezdése úgy rendelkezett, hogy tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a gazdálkodó szervezet és a fogyasztó közötti szerződés kikötése, ha a jóhiszeműség követelményének megsértésével a feleknek a szerződésből eredő jogosultságait és kötelezettségeit egyoldalúan és indokolatlanul az egyik fél hátrányára állapítja meg. A jogszabályi rendelkezést a fogyasztói szerződés fogalmának az rPtk.-ba történt bevezetésére figyelemmel 2003. július 1-jei hatállyal módosították, 2006. február 28-ig hatályos szövege azt tartalmazta, hogy tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződés kikötése, ha a jóhiszeműség követelményének megsértésével a feleknek a szerződésből eredő jogosultságait és kötelezettségeit egyoldalúan és indokolatlanul az egyik fél hátrányára állapítja meg. Az rPtk. 1998. március 1. és 2006. február 28. között hatályban volt 209/B. § (5) bekezdése ugyanakkor kivételt fogalmazott meg az (1) bekezdésben foglalt főszabály alól, e kivételszabály szerint a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a szolgáltatást és ellenszolgáltatást meghatározó szerződési kikötésre, ha annak szövegezése egyértelmű és mindkét fél számára érthető.

[54] A szerződési feltételek tisztességtelenségére vonatkozó általános szabályokat 2006. március 1-jei hatállyal az rPtk. 209. §-ába helyezték át, és az Irányelvnek való megfelelés érdekében újraszövegezésükre is sor került. Az rPtk. 2006. március 1-jétől hatályos 209. § (1) bekezdése úgy rendelkezett, hogy tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg. Az rPtk. 209. § (4) bekezdésének 2006. március 1. és 2009. május 21. között hatályban volt kivételszabálya szerint viszont a tisztességtelen szerződési

feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre.

[55] A kivételszabályt 2009. május 22-i hatállyal áthelyezték az rPtk. 209. § (5) bekezdésébe, és szövegezésében is módosították, megelőző szövegállapota ugyanis nem állt megfelelően összhangban az Irányelv szabályozásával. Az rPtk. így módosított, 2009. május 22-től hatályos 209. § (5) bekezdése szerint a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre, ha azok egyébként világosak és érthetőek. A módosítással egyidejűleg, ugyancsak 2009. május 22-i hatállyal az rPtk. 209. § (4) bekezdésébe új rendelkezést iktattak be, amely szerint az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalta feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető.

[56] A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa a Jpe.I.60.025/2022/13. számú határozata [31] bekezdésében azt is rögzítette, hogy a 2/2014. PJE határozatában úgy foglalt állást, hogy a főszolgáltatást megállapító szerződéses kikötések tisztességtelenségének vizsgálatára vonatkozó, az előzőekben ismertetett időszakokban és megszüvegezéssel hatályban volt jogszabályi rendelkezéseket – eltérő megfogalmazásuk ellenére – egységesen, azonos tartalommal, az Irányelv 4. cikk (2) bekezdésében foglaltaknak megfelelően kell értelmezni (PJE indokolás III.1.). Az irányelvkonform értelmezés szerint a főszolgáltatásra vonatkozó szerződési feltételek tisztességtelensége nem vizsgálható, ha ezek a feltételek világosak és érthetőek. A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés azon rendelkezése, amely szerint az árfolyamkockázatot korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, a jogegységi határozat 1. pontja értelmében a főszolgáltatás körébe tartozó szerződéses rendelkezés. E rendelkezés tisztességtelensége ezért csak akkor vizsgálható és állapítható meg, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó számára annak tartalma a szerződéskötéskor – figyelemmel a szerződés szövegére, valamint a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatásra is – nem volt világos, nem volt érthető. Az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződéses feltétel a jogegységi határozat 1. pontja szerint akkor nem világos és érthető, ha a pénzügyi intézménytől kapott nem megfelelő tájékoztatás vagy a tájékoztatás elmaradása folytán a fogyasztó alappal gondolhatta úgy, hogy az árfolyamkockázat nem valós, vagy az őt csak korlátozott mértékben terheli. Ebben az esetben a szerződésnek az árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése tisztességtelen, tehát az átláthatóság hiánya a jogegységi határozat 1. pontjában megfogalmazott jogértelmezésből kitűnően nem csupán megnyitja a főszolgáltatásra vonatkozó szerződéses kikötés tisztességtelensége vizsgálatának lehetőségét, hanem önmagában, minden további feltétel nélkül a tisztességtelenségét eredményezi.

[57] A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa a Jpe.I.60.041/2022/12. jogegységi hatályú határozata indokolásában – a fentebb, a Jpe.I.60.025/2022/13. számú határozat indokolásában foglalt alapvetés egyező rögzítését követően – arra is kitért, hogy a 2/2014. PJE határozat indokolás III.1. pontja kifejezetten foglalkozik az rPtk. 2009. május 22-től hatályos rendelkezésének a korábban kötött, deviza alapú hitel- és kölcsönszerződésekre való alkalmazhatóságával. A PJE határozat indokolás jelzett pontjában foglaltak szerint: „[a]z, hogy az adott szerződés árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése világos, illetve érthető-e, annak ellenére vizsgálható, hogy a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések túlnyomó többségét az rPtk.-nak a 2009. évi XXXI. törvénnyel történt módosítása előtt kötötték meg. A 2009. május 22-től hatályos hivatkozott módosítással ugyanis a szerződéskötések idején az 1994. évi I. törvénnyel kihirdetett Társulási Megállapodás, illetve az Európai Unióhoz való csatlakozás folytán már Magyarországon is irányadó Irányelv [93/13/EGK Irányelv] rendelkezései kerültek átültetésre. A módosított szabályozás épp az Irányelv rendelkezéseire

tekintettel az rPtk. 209. § (4) bekezdéseként egy olyan rendelkezést iktatott be, mely szerint az általános szerződési feltétel is a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető. Az EUB által a C-../13. számú ítéletben kifejtettekéből is következően a nemzeti bíróság a nemzeti jogrend valamennyi szabályát köteles figyelembe venni, és amennyire csak lehetséges az adott területen alkalmazandó irányelv szövegének és céljának megfelelően értelmezni oly módon, hogy az irányelv által követett céllal összhangban álló eredményre jusson, kivéve, ha az a törvénnyel ellentétes jogértelmezéshez vezetne (64. és 65. pontjai). Tekintve, hogy a magyar jog egyetlen 2009. május 22-e előtti szabályából sem vezethető le, hogy a nem megfelelően átültetett irányelv érthetőségre, világosságra vonatkozó szabályai nem alkalmazhatóak, ezért az irányelv alapján kell a vonatkozó szabályokat értelmezni.”.

[58] A fenti jogegységi határozatok az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése szerint, valamint a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bszi.) 42. § (1) bekezdés második mondata értelmében a bíróságokra, így a Kúriára a Magyar Közlönyben történő közzététel időpontjától kötelezőek, így azok a jelen eljárásban felülvizsgálati kérelemmel támadott jogerős határozat tekintetében is kötelezően irányadóak.

[59] A Kúria a jelen felülvizsgálat alapjául szolgáló jogerős határozattal összefüggésben – a Jpe.I.60.025/2022/13. számú határozata [32] bekezdésében írtakkal egyezően – kiemeli, hogy a Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú határozatában (JPE határozat) – az EUB-nak az Irányelv 4. cikk (2) bekezdését érintő időközbeni gyakorlatára is figyelemmel – kiegészítette a 2/2014. PJE határozat 1. pontjának az árfolyamkockázattal kapcsolatos szerződési feltételek világos és érthető volta megítélésének szempontjaira vonatkozó jogértelmezését. Rámutatott, a 2/2014. PJE határozat 1. pontja azzal a kötelező értelmezéssel alkalmazható, amely szerint akkor megfelelő tartalmú az árfolyamkockázatról nyújtott tájékoztatás, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó a tájékoztatás alapján a szerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázat tényén és mibenlétén kívül azt is felismerheti és értékelni tudja, hogy a nemzeti fizetőeszköz (a forint) árfolyama a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti deviza árfolyamához képest számára akár jelentős mértékben is kedvezőtlenül változhat, és ezáltal a fogyasztó fennálló tartozásának, a szerződés szerinti ütemezésben esedékessé váló fizetési kötelezettségének mértéke jelentősen megemelkedhet.

[60] A felülvizsgálati kérelemmel támadott jogerős közbenső ítéletében a másodfokú bíróság a JPE határozatban meghatározott szempontrendszer figyelembevételével vizsgálta meg és értékelte a perbeli kockázatteltérő nyilatkozatot, és a kölcsönszerződés vonatkozó kikötéseinek átláthatóságát. Ezt tükrözi egyrésről a jogerős közbenső ítélet tényállása, melyben a másodfokú bíróság nem csupán a szerződéskötést megelőzően, az ún. hitelkérelmi adatlappal egyidejűleg, 2007. június 19-én aláírt nyilatkozat lényegi tartalmát rögzítette, hanem a kölcsönszerződés egyes konkrét lényeges tartalmi elemeit, és a szerződés II.6., valamint II.11.7. pontjában foglaltakat is. Erre tekintettel nem alapos a II. rendű alperes azon felülvizsgálati hivatkozása sem, miszerint a másodfokú bíróság az rPtk. 209. § (2) bekezdése szerinti komplex szemléletű vizsgálattól eltérően, kizárólag az A/2. alatt csatolt kockázatteltérő nyilatkozat tartalmát vizsgálta volna.

[61] A jogerős közbenső ítélet a kölcsönszerződés értékelése körében nem sérti a Pp. 279. §-át sem. A II. rendű alperes ezzel összefüggésben előadott felülvizsgálati hivatkozásával szemben a másodfokú bíróság félreérthetetlenül, egyértelműen és világosan, az EUB C-../16. számú ítéletében foglaltakkal egyezően rögzítette jogerős határozata [46] bekezdésében a tájékoztatással szembeni elvárásokat, e körben kifejezetten kitért arra is, hogy nem meghatározott kifejezéseknek kell megjeleníteniük az árfolyamkockázati tájékoztatóban, hanem a tájékoztatás egészének kell alkalmasnak lennie arra, hogy a fogyasztó felismerje annak

veszélyét, hogy az árfolyamkockázat valós, a kölcsön futamideje alatt bekövetkezhet, akár jelentős is lehet, így a gazdasági helyzetét súlyosan érintheti. Ezzel összhangban állt a jogi indokolás további, [51]-[53] bekezdéseiben adott elemzése is.

[62] Nem volt megalapozott a II. rendű alperes felülvizsgálati kérelmében az általa alkalmazott árfolyamkockázati tájékoztató szövegének nyelvtani elemzésével kapcsolatos hivatkozása sem. A Kúria rámutat: a jelen perbelivel egyező tartalmú tájékoztató volt a tárgya a Jpe.I.60.041/2022/12. számú jogegységi hatályú határozattal hatályában fenntartott Gfv.VI.30.050/2022/5. számú közbenső ítélettel elbírált ügynek is {közbenső ítélet tényállás [1] bekezdés}, amelyet a Kúria nem ítélt megfelelőnek, és amelytől való eltérésre a Kúria a jelen ügyben sem látott okot. A korábbi időszakban – a JPE határozatot megelőzően – a tájékoztatót megfelelőnek ítéelő kúriai határozatok pedig a Jpe.I.60.041/2022/12. számú jogegységi hatályú határozat értelmében már nem hivatkozhatók, így a II. rendű alperes által e körben felhívott határozatoknak nincs relevanciája.

[63] A kölcsönszerződés tekintetében a jogerős közbenső ítélet az ügy érdemére kihatóan nem sérti a Pp. 346. § (3)-(5) bekezdéseit amiatt, hogy a másodfokú bíróság nem jelölte meg, hogy a szerződés konkrétan mely pontját tekintette tisztességtelennek. A Kúria ezzel összefüggésben rámutat: a 6/2013. PJE határozat egyértelműen rögzítette a deviza alapú kölcsönszerződés lényegadó sajátosságát (kiemelten a PJE 1., 2. pontjaiban és azok indokolásában), amiből következően az árfolyamkockázat fogyasztók általi viselésére vonatkozó kikötések érvénytelensége a szerződés egészének érvénytelenségét vonja maga után.

[64] A deviza alapú kölcsönszerződésnek forint alapúvá konvertálhatóságát biztosító szerződési kikötés vizsgálhatóságával és annak jelentőségével összefüggésben a Kúria ugyancsak a Jpe.I.60.041/2022/12. számú jogegységi hatályú határozatra, az annak [57]-[58] pontjaiban foglaltakra utal, továbbá ismételten arra, hogy a Kúria a már kifejtetteknek megfelelően kötve van a 2/2014. PJE határozathoz, attól nem térhet el. A PJE határozat szerint pedig, ha az árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezés a tájékoztatás nem megfelelő volta, vagy elmaradása miatt tisztességtelen, a szerződés részlegesen vagy teljesen érvénytelen, azaz nincs mód a II. rendű alperes által a jelen ügyben is hivatkozottak szerint a jogkövetkezmény esetleges – a forintosítási lehetőséggel kapcsolatos – elháríthatóságának vizsgálatára.

[65] A kifejtettek tekintettel a Kúria a perbeli kölcsönszerződéssel kapcsolatos felülvizsgálati hivatkozásokat alaptalannak ítélte.

[66] Nem jogszabálysértő a perbeli szerződéshez kapcsolatos közjegyzői okiratba foglalt egyoldalú kötelezettségvállalásról szóló nyilatkozat érvénytelenségének megállapítása sem. A másodfokú bíróság döntését ezzel összhangban a jogerős határozat [55] bekezdésében lényegében megindokolta, e körben – helytállóan – utalt a Kúria Gfv.VII.30.287/2017/6. és Pfv.I.20.431/2021/5. számú határozataira. Az ezekkel összefüggésben írtakhoz a Kúria hozzáfűzi: miután a közjegyzői okiratba foglalt egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozat nem önálló szerződés, hanem a kölcsönszerződéshez kapcsolódó, annak közvetlen végrehajthatóságát elősegítő mellékkötelezettség perfektuálódása, így léte és érvényessége az alapul fekvő jogügylet lététől és érvényességétől függ. A perbeli kölcsönszerződésnek – mint az egyoldalú kötelezettségvállalást tartalmazó nyilatkozat szerződéses alapjának – az érvénytelensége szükségszerűen, az érvénytelenség általános jogkövetkezményeként vonja maga után a kötelezettségvállaló nyilatkozat érvénytelenségét is. Érvénytelen szerződésből ugyanis jogok, illetve kötelezettségek nem származhatnak, így a közvetlen végrehajthatóságot biztosító, közjegyzői okiratba foglalt egyoldalú kötelezettségvállalás jogalapjának érvénytelensége e kötelezettségvállalást is érvénytelenné teszi.

[67] Tévesen ítélte azonban érvénytelennek a másodfokú bíróság közbenső ítéletében a kölcsönszerződés érvénytelensége miatt az önálló zálogszerződést is.

[68] A Kúria a Pfv.VI.20.439/2019. számú határozatában (megjelent: BH2020. 205.) rámutatott, hogy az rPtk. 269. §-ában szabályozott önálló zálogjog a törvényi meghatározás szerint olyan zálogjog, ami a zálogtárgyat személyes követelés nélkül terheli, a zálogjogosult – a zálogszerződésben meghatározott összeg, valamint annak járulékai erejéig – kizárólag a zálogjoggal terhelt zálogtárgyból kereshet kielégítést. Az önálló zálogjog eszerint nem biztosítéki célú értékjog, hanem végleges vagyoni juttatásnak minősülő pusztán dologi adósság, amely alapítható ingyenesen (ajándékként) vagy valamely fennálló követelés megszüntetésével, annak teljesítéseként is. Ugyanezen határozatában rávilágított arra is, hogy az rPtk. 269. § (3) bekezdésében foglalt szabályozásra figyelemmel nem kizárt az rPtk. 269. §-a alapján az önálló zálogjog biztosítéki célú alkalmazása sem.

[69] A perbeli kölcsönszerződés 9. „A kölcsön biztosítéka” című pontja 9.1. alpontjában rögzítettek szerint a perbeli kölcsön biztosítékaul szolgált az ott megjelölt ingatlanra a bank (II. rendű alperes) javára alapítandó önálló zálogjog.

[70] A másodfokú bíróság jogerős közbenső ítélete [56] pontjából kiolvashatóan – melyben tévesen „jelzálog szerződésként” említette a perbeli önálló zálogszerződést – a kölcsönszerződés „teljes érvénytelenségéből következően” tekintette érvénytelennek az annak biztosítására kötött önálló zálogszerződést.

[71] A fentiekből következően az önálló zálogszerződés biztosítéki célú alkalmazása nem kizárt. Ugyanakkor az említett közzétett jogesetben a Kúria azt is kifejtette, hogy az rPtk. 200. § (1) bekezdése alapján kialakult joggyakorlatnak megfelelően a felek – ha ez nem ütközik jogszabályi rendelkezésbe – a kölcsönszerződésüket más, önálló szerződéssel is biztosíthatták. Ilyen szerződés lehetett adásvételi, opció vagy akár az önálló zálogjog is.

[72] Az ilyen esetek közös vonása azonban, hogy a biztosítéki szerződésnek nincs járulékos jellege, annak jogi sorsa nem függ a biztosított követelés jogi sorsától, így a biztosított kölcsönszerződés érvénytelensége még nem vonja maga után az önálló biztosítéki szerződés érvénytelenségét. Az önálló zálogjogot alapító zálogszerződés ennek megfelelően a megkötésekor fennálló, benne rejlő ok miatt lehet csak érvénytelen (Kúria Pfv.VI.21.660/2016/7., Pfv.VI.21.076/2019/5.).

[73] Az említett precedensértékű határozatban kifejtettekkel teljesen egyezően foglalt állást a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa a biztosítéki céllal alapított önálló zálogjog esetén a zálogkötelezett jogainak az rPtk. 269. § (3) bekezdése alapján történő érvényesítéséről szóló 2/2021. PJE határozata indokolásának III. pontjában. Rögzítette, hogy az rPtk. 269. §-a nem zárja ki az önálló zálogjog biztosítéki célú alkalmazását, sőt a gyakorlatban ténylegesen szinte kizárólag ilyen célból kerül sor önálló zálogjog alapítására. Ugyanakkor kiemelte: „Az önálló zálogjog ilyenkor, tehát biztosítéki célú alapítás esetén sem járulékos kötelezettség, jogi sorsa nem függ a biztosított követelés jogi sorsától, az alapügylet érvénytelensége pl. nem teszi magát a zálogszerződést is érvénytelenné.”

[74] A fentebb már kifejtettekre tekintettel a 2/2021. PJE a bíróságokra ugyancsak kötelező.

[75] Azon túlmenően, hogy az önálló zálogszerződés érvénytelenségével összefüggésben a másodfokú bíróság jogerős közbenső ítéletének indokolásában eljárásjogi szempontból hiányosan, az általánosság szintén fogalmazta meg jogi indokát, anyagi jogi szempontból megsértette a II. rendű alperes által felülvizsgálati kérelmében hivatkozott rPtk. 269. § (1) bekezdését.

[76] Mindezekre tekintettel a Kúria a jogerős közbenső ítélet felülvizsgálatának eredményeként a Pp. 405. § (1) bekezdése és 364. § utaló rendelkezése folytán alkalmazandó

Pp. 341. § (2) és (4) bekezdésének megfelelően rész- és közbenső ítéletet hozva, az önálló zálogszerződés tekintetében a Pp. 424. § (3) bekezdése alapján a jogerős közbenső ítéletet hatályon kívül helyezte, és – ebben a körben részítéleti rendelkezésével – a keresetet helytállóan elutasító elsőfokú ítéletet helyben hagyta, míg a kölcsönszerződés és a közjegyzői okiratba foglalt egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozat tekintetében érdemben helyes jogerős közbenső ítéletet – ugyancsak közbenső ítéleti rendelkezéssel – a Pp. 424. § (1) bekezdésének megfelelően hatályában fenntartotta.

[77] A jogerős közbenső ítélet három okirat érvénytelenségét megállapító rendelkezései közül tehát egyre vonatkozóan a II. rendű alperes felülvizsgálati kérelme eredményesnek, míg kettő tekintetében eredménynek bizonyult. Erre tekintettel állapított meg a felülvizsgálati eljárásban nagyobb mértékben pernyertes felperesek javára a Kúria felülvizsgálati eljárási költséget a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § (2) és (5) bekezdése alapján, áfa nélküli összegben, annak figyelembevételével, hogy miután a felülvizsgálati eljárásban jogerős közbenső ítélet felülvizsgálatára került sor, a felülvizsgálati pertárgyérték az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 39. § (3) bekezdés d) pontja és 50. § (1) bekezdése alapján meg nem határozható pertárgyértékűnek minősül, így a felülvizsgálati pertárgyérték 700.000 forint volt. A Kúria a felperesek számára megállapított felülvizsgálati eljárási költség összegének meghatározásakor vette figyelembe a II. rendű alperes által lerótt felülvizsgálati eljárási illetékből az eredményes felülvizsgálati kérelemre eső részt is.

[78] Az előző pontban írtakra figyelemmel a II. rendű alperesnek a ténylegesen lerótt 1.000.000 forint felülvizsgálati eljárási illeték helyett csupán 70.000 forint összegű felülvizsgálati eljárási illetéket kellett volna megfizetnie. Erre tekintettel rögzítette a Kúria jelen határozata rendelkező részében, hogy a különbözetként adódó 930.000 forint összegű lerótt felülvizsgálati eljárási illetéket a II. rendű alperes jogosult visszaigényelni [Itv. 80. § (1) bekezdés f) pont], melynek tárgyában kérelmet kell előterjesztenie az illetékügyekben eljáró illetékes állami adóhatóságnál.

[79] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 405. § (1) bekezdése folytán alkalmazandó 376. § (1) bekezdésének megfelelően tárgyaláson kívül bírálta el.

[80] A rész- és közbenső ítélet elleni felülvizsgálatot a Pp. 407. § (1) bekezdés d) pontja zárja ki.

Az alkalmazott jogszabályok és az alkalmazott joggyakorlat

[81] 93/13/EGK irányelv

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (rPtk.) 231. § (1)-(2) bekezdés, 269. § (1) bekezdés

Kúria 6/2013., 2/2014., 2/2021. PJE határozatok;

Kúria Jpe.I.60.015/2021/15. Jpe.I.60.025/2022/13., Jpe.I.60.041/2022/12. jogegységi hatályú határozatok;

Kúria Gfv.VI.30.050/2022/5.; Pfv.VI.20.439/2019. (BH2020. 205.) határozatok

A döntés elvi tartalma

[82] I. A deviza alapú kölcsönszerződés esetén az adósnál jelentkező árfolyamkockázat (annak viselése) nem önmagában az rPtk. 231. § -án, hanem a feleknek az e jogszabályhelyen nyugvó eltérő szerződéses rendelkezésén alapul.

II. Nem kizárt az önálló zálogjog biztosítéki célú alkalmazása, azonban az önálló zálogjog ilyen esetben sem járulékos kötelezettség, jogi sorsa nem függ a biztosított követelés jogi sorsától, így önmagában az alapügylet érvénytelensége nem teszi magát az önálló zálogszerződést is érvénytelenné.

Záró rész

Budapest, 2023. november 29.

Dr. Bartal Géza s.k. a tanács elnöke, Dr. Cseh Attila s.k. előadó bíró, Dr. Csesznok Judit Anna s.k. bíró, Dr. Puskás Péter s.k. bíró, Szolnokiné dr. Csernay Krisztina s.k. bíró